

PROBLEMY UNIFIKACJI PRZEPISÓW KATALOGOWANIA WE FRANCJI

Opracowano na podstawie artykułu - SUZANNE HONORÉ:
Le catalogage en France. - International Cataloging
1973 vol. 2 nr 3 s. 3 - 5

W sierpniu 1973 roku, w Grenoble odbyło się kolejne, doroczne spotkanie Rady Naczelnej IFLA; z tej to okazji czasopismo International Cataloging zamieściło artykuł o problemach katalogowania we Francji. Autorką artykułu jest Suzanne Honoré, kustosz Bibliothèque Nationale w Paryżu, znana z uczestnictwa w pracach nad ujednoczeniem zasad katalogowania i bibliografowania na terenie międzynarodowym. Była: delegatem ABF na ICCP 1961; uczestnikiem IMCE 1969; członkiem ISBD/M Working Group i członkiem Revision Meeting. Wchodzi w skład Stałego Komitetu Doradczego Komisji d.s. Katalogowania IFLA.

Udział bibliotekarzy francuskich w pracach nad ujednoczeniem zasad katalogowania na terenie międzynarodowym datuje się od dnia 20 lutego 1911 roku, kiedy to stowarzyszenie bibliotekarzy francuskich /ABF/ powołało komisję która miała na celu przeanalizowanie przepisów i metod katalogowania stosowanych w bibliotekach francuskich. Była to odpowiedź na apel Międzynarodowego Kongresu Bibliotekarzy /Bruksela 1910/, na którym postanowiono zjednoczyć wysiłki wszystkich stowarzyszeń bibliotekarskich w celu opracowania nowego, ujednoczonego i uniwersalnego kodeksu katalogu alfabetycznego. Pierwszym etapem pracy komisji musiało być uporządkowanie spraw katalogowania we własnym kraju.

Już w roku 1913 ukazała się pierwsza publikacja komisji omawiająca przepisy katalogowania w bibliotekach Paryża.^{1/} Następny krok naprzód-to konkretne propozycje ABF zmierzające do ujednoczenia zasad katalogowania w bibliotekach francuskich.^{2/}

W tym okresie biblioteki francuskie łączyła jedna więź - Association des Bibliothécaires Français. Administracyjnie podlegały one różnym władzom, co niezmiernie utrudniało wprowadzenie jakichkolwiek jednolitych przepisów. Toteż instrukcje pochodzące z tych lat dotyczyły głównie spraw katalogowania w obrębie jednej biblioteki.

Do najwartościowszych prac zaliczyć można publikacje bibliotek uniwersyteckich^{3/} i Biblioteki Narodowej.^{4/} Nieco później francuskie stowarzyszenie normalizacyjne AFNOR podjęło prace nad pełną instrukcją katalogowania i ogłosiło jej wyniki w formie słownika.^{5/}

Powstanie Naczelnej Dyrekcji Bibliotek w 1945 roku, skierowało sprawy katalogowania na właściwe tory - biblioteki znalazły się pod wspólnym kierownictwem, centralnie finansowane, mogły wreszcie podejmować poważniejsze wspólne prace jak np. „Catalogue collectif des ouvrages étrangers” /1952/, który nie mógłby zostać zrealizowany, gdyby nie wypracowano zunifikowanych zasad opisu.

Zdając sobie sprawę z trudności związanych z opracowaniem pełnej instrukcji katalogowania, Dyrekcja dążyła do sukcesywnego rozpracowania poszczególnych zagadnień. Z jej to inicjatywy powstała w łonie AFNOR komisja d.s. katalogowania w której uczestniczyli również wykwalifikowani bibliotekarze; w wyniku prac tej komisji powstały normy do dziś obowiązujące.^{6/} Niektóre z nich podlegają obecnie przepracowaniu - są to normy dotyczące opisu wydawnictw zwartych /NF Z 44-050/ i opisu wydawnictw ciągłych /NF Z 44-063/, dostosowywane do wymagań ISBD/M i ISBD/S.

Opracowanie przepisów dla specjalnych typów wydawnictw-to zasługa Bibliothèque Nationale. Niektóre z tych przepisów wykorzystuje „Bibliographie de la France” - np. dotyczące opracowania zbiorów kartograficznych^{7/} w „Suplement E”, zbiorów muzycznych w „Suplement C” Departament zbiorów muzycznych Bibliothèque Nationale odegrał poważną rolę w opracowaniu międzynarodowych przepisów katalogowania muzykaliów przygotowywanych przez AIBM.^{8/} Departament rycin opracował przepisy w zakresie swojej specjalności do wspomnianego wyżej kodeksu - słownika, wydanego przez AFNOR w 1945 r.

Doświadczenia w zakresie opracowania plakatów i afiszy opublikowała biblioteka Archives Departementales w Chalons-sur-Marne.^{9/}

Nie opracowano jeszcze przepisów katalogowania dokumentów słuchowych i słuchowo - oglądowych. Filmy, przeźrocza, videokasety itp. , jako zupełnie nowy typ dokumentu w bibliotece, nie były jeszcze przedmiotem norm ani reguł. Nad instrukcją katalogowania płyt pracuje komisja AFNOR.

W Bibliothèque Nationale opracowuje się również szczegółowe zagadnienia katalogowania specjalnego rodzaju dokumentów jak np. dokumenty historyczne,^{10/} różne wydania biblii^{11/} itp.

Problemy opracowania wydawnictw ciągłych-to domena ośrodka dokumentacji przy narodowym centrum badań naukowych /CNRS/. Pracownicy tego ośrodka wspólnie z ekipą redagującą „Bulletin Signalétique” wnieśli poważny wkład pracy w projekt opisu artykułu /„Reference Manual” / przygotowywany aktualnie przez UNISIST/ICSU-AB.

Przy omawianiu francuskich przepisów katalogowania nie można pominąć publikacji École Nationale Supérieure des Bibliothèques,^{12/} - jest wśród nich kilka bardzo dobrych podręczników do nauki katalogowania.

Obok prac nad tradycyjnymi metodami, prowadzi się badania nad automatyzacją procesów katalogowania i bibliografowania. Pierwszym większym osiągnięciem była automatyzacja procesu wydawniczego 4-go wydania IPPEC /„Inventaire permanent des périodiques étrangers en cours” /. Opracowanie programu wymagało rozwiązania trudnych problemów wprowadzenia do maszyny tekstów obcojęzycznych i uszeregowania ich alfabetycznie.^{13/} Obecnie przygotowuje się suplementy, a nowa edycja otrzyma dodatkowo indeks wydawców.

Automatyzacja wkroczyła już również w dziedzinę opracowania zbiorów bibliotecznych. Zaczęło się w Bibliotece Uniwersyteckiej w Grenoble. Pracownik tej Biblioteki, Marc Chouveinc opracował system automatyzacji w oparciu o format MARC, stosowany w Library of Congress, system ten nazwał MONOCLE.^{14/} Format MONOCLE jest przystosowywany do potrzeb „Bibliographie de la France”, która jest w przededniu całkowitego zautomatyzowania procesów wydawniczych. Program automatyzacji dla „Bibliographie de la France” przygotowuje się w Bibliothèque Nationale, całkowita automatyzacja produkcji „Partie officielle” wprowadzona zostanie w życie już od 1.I.1975 roku. Warto też zauważyć, że w roku 1973 opracowano „format francophone”, który pozwoli na otrzymanie bibliografii wszystkich wydawnictw w języku francuskim. Program ten jest opracowany dla celów ISEN / międzynarodowy znormalizowany numer książki /, i jest wynikiem porozumienia wydawców i bibliotek narodowych Francji, Belgii i Szwajcarii.

Biblioteki w Marseille-Luminy, Nice i Lion realizują również programy automatyzacji procesów opracowania zbiorów.

Zautomatyzowany również jest proces opracowywania spisu książek dawnych znajdujących się w bibliotekach francuskich.^{15/}

Koordinacją wszelkich poczynań w zakresie automatyzacji prac bibliotecznych zarówno procesów katalogowania jak i udostępniania, zajmuje się biuro do spraw automatyzacji przy Bibliothèque Nationale. ^{16/}

Automatyzacja katalogowania zbiorów wiąże się również ze sprawą katalogowania centralnego. Komisja d/s katalogowania centralnego, mając na uwadze procesy automatyzacji bibliografii narodowej zajęła się już sprawą ustalenia / drogą ankietyzacji/ warunków dystrybucji opisów wydawnictw francuskich na fiszkach, lub taśmach magnetycznych, jak też wykorzystania we Francji opisów bibliograficznych sporządzonych przez bibliografie narodowe innych krajów.

Bibliotekarze francuscy zdają sobie sprawę z tego że rola narodowych ośrodków bibliograficznych będzie wkrótce polegała na umiejętnym uczestniczeniu w światowym systemie informacji bibliograficznej. Pamiętając o tym przygotowuje się programy automatyzacji - poszczególne etapy tego procesu wymagają ścisłych studiów, mądrego planowania i przekonania władz publicznych o konieczności finansowania tego kosztownego, ale opłacalnego zamierzenia.

Przypisy

- 1/ ASSOCIATION DES BIBLIOTHÉCAIRES FRANCAIS. - Règles et usages observés dans les principales bibliothèques de Paris pour la rédaction et le classement des catalogues d'auteurs et d'anonymes /1912/. Réd. Ch. Mortet.-Paris: Champion, 1913.- 56 p. Extr. de la Revue des Bibliothèques , nr 4-5, 1913.
- 2/ ASSOCIATION DES BIBLIOTHÉCAIRES FRANCAIS.- Règles générales proposées pour la rédaction des catalogues en vue de leur unification.- Paris: Champion, 1929.- 32 p.
- 3/ FEDOROV Vladimir, DELSAUX Jenny.- Règles pour la rédaction d'un catalogue collectif de periodiques / par Vladimir Fedorov. Instructions établies pour le catalogue alphabétique

- de matières de la Bibliothèque de la Sorbonne / par Jenny Delsaux.- Paris: Hermann, 1939.- 64 p.- /Actualités scientifiques et industrielles, no 810/.
- 4/ BIBLIOTHÈQUE NATIONALE. Paris.- Usages suivis dans la rédaction du Catalogue général des livres imprimés / recueillis et coordonnés par E.G. Ledos.- Nouv. éd. entièrement refondue par Armand Rastoul.- Paris: Bibliothèque Nationale, 1940.- IV, 71 p.
- 5/ FRANCE. Bibliothèques /Direction/.- Code catalogage des imprimés communs. Dictionnaire des cas.- Paris: Association française de normalisation, 1945.- VI, 125 p.
- 6/ NF Z 44-050.- Catalogues alphabétiques d'auteurs et d'anonymes. Rédaction de la notice catalographique.- Janvier 1957.- 32 p. ;
NF Z 44-060.- Catalogues alphabétiques d'auteurs et d'anonymes. Choix des vedettes. Collectivités-auteurs.- Octobre 1955.- 18 p.
NF Z 44-061.- Catalogues alphabétiques d'auteurs et d'anonymes. Choix des vedettes. Aout 1963.- 23 p.
NF Z 44-062.- Classement des noms propres étrangers comportant des particules ou d'autres éléments accessoires. Répertoire de quelques usages nationaux. /Feuilleton documentaire./ - Juillet 1963.- 4 p.
NF Z 44-063.- Catalogage des publications en série. Rédaction de la notice catalographique.- Septembre 1971.- 20 p.
NF Z 44-070.- Catalogue alphabétique de matières.- Avril 1957.- 14 p.
- 7/ BIBLIOTHÈQUE NATIONALE. Paris.- Règles adoptées pour la rédaction des collections du département des Cartes et plans.- Paris 1962.- 80 f.
- 8/ Code international de catalogage de la musique, publié par l'Association internationale des bibliothèques musicales; 3 vol. 1957, 1961, 1971. /wol. dotyczące katalogowania rękopisów i płyt, w druku /
MANUEL du discothécaire.- Paris: Discothèque de France, 1971.- 111 p.
Le CATALOGAGE des documents ethno-musicologiques sonores

/disques et bandes/ de l'Institut de musicologie de Paris.
/aut.:/ J. Chailley, I. Adler, Y. Fedoroff, S. Wallon. in:
Fontes artis musicae, Heft 2, 1962, p. 76 - 78.

- 9/ GANDILHON Réne.- Classement, catalogage et conservation des
affiches.- Chalons-sur-Marne : Archives de la Marne, 1953.
- 12 p.
- 10/ Le CATALOGAGE des factums, procès et recueils de l'histoire
de France a la Bibliothèque Nationale, in: Bull. Bibl. France,
16e année no 4 1971, p. 207 - 217.
- 11/ RODINSON Maxime, PIERROT Roger.- Note sur le catalogage de
la Bible.- Paris : Bibliothèque Nationale, 1956.- 18 f.
- 12/ FRANCE. Bibliothèques et lecture publique /Direction/.- Bi-
bliothèques. Traitement, catalogage, conservation des livres
et des documents.- 2 éd. rev.- Paris : École nationale su-
perieure des bibliothèques, 1971.- 198 p.
- GITEAU Cécile.- Manuel de catalogage: Auteurs-titres.- Paris:
École nationale superieure des bibliothèques, 1971.- 2 vol. 246 p.
- PIERROT Roger, PELLETIER Monique.- Catalogue auteurs, collec-
tivités - auteurs, anonymes : redaction des notices, modeles
commentés.- Paris: École nationale superieure des bibliothè-
ques, 1967.- IV-50 f.
- 13/ BOSSUAT Marie-Louise, BERNARD Annick.- Une exemple d'emploi
d'ordinateurs electroniques pour l'impression et la gestion
des catalogues de periodiques. La 4-e édition de l'Inventaire
permanent des périodiques étrangers en cours, in: Bull. Bibl.
France, 14e année, no 6 1969, p. 243 - 256.
- 14/ CHAUVEINC Marc.- MONOCLE II : projet de mise en ordinateur
d'une notice catalographique de livre.- 2e éd. - Grenoble :
Bibliothèque interuniversitaire, 1972.- VI, 198 p.
- 15/ RECENSEMENT des livres anciens des bibliothèques françaises :
RCP 207 / dirigée par A. Dupront.- Paris : CNRS, 1969-1970.-
2 fasc.
- 16/ MOTAIS de NARBONNE Anne-Marie.- Le Bureau pour l'automatisation
des bibliothèques : bilan pour 1971-1972, in : Bull. Bibl.
France, 18e année no 2, 1973 p. 45 - 55.